सहकारी क्षेत्रमा सम्पत्ति शुद्धिकरण, निरीक्षण कार्यविधि

गेदा पंगेनी

निर्देशक, राष्ट्रिय सहकारी नियमन प्राधिकरण

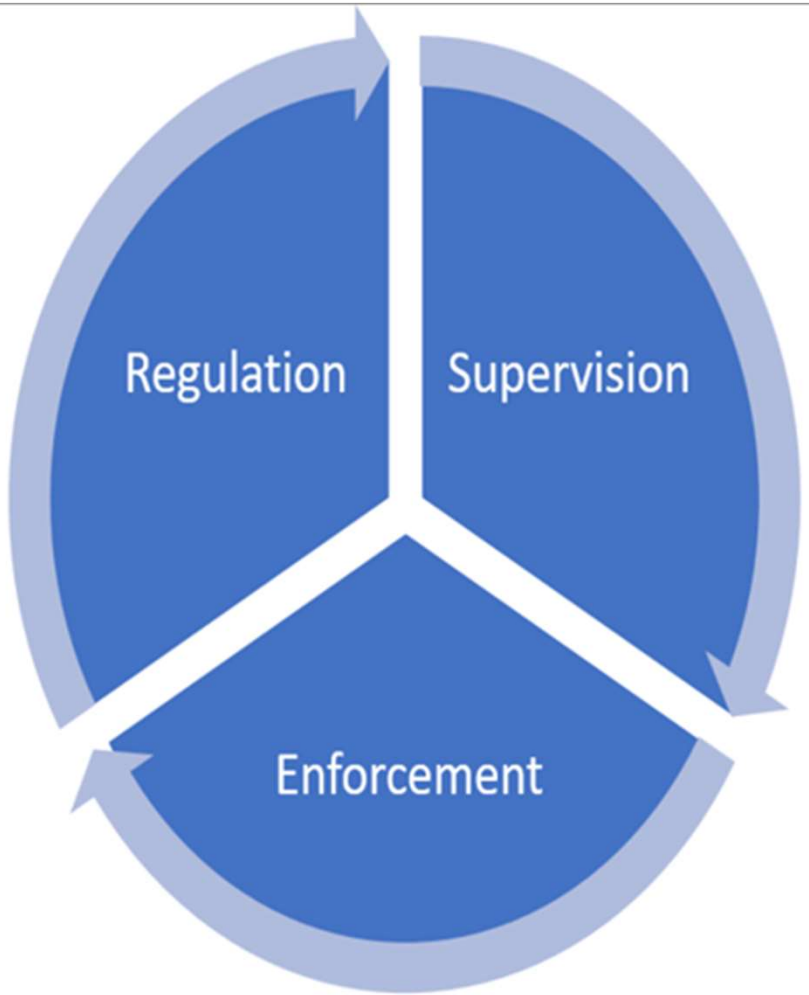
एजेण्डा

- सहकारीका सामयिक चर्चा
- सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतंकवादी कार्यमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धी निर्देशन एवम् कारवाही
- निरीक्षण कार्यविधि

Stakeholders

Regulatory Cycle

- Prudential Regulation:

  Act, Rules, By-laws, Guidelines,

  Directives, Procedures

- Supervision: On-site and Off-site

- Risk Based Supervision

- Enforcement and Action

सहकारीका जटिलता

- संरचनात्मक जटिलता
  - वहुनियमन: मापदण्ड, निर्देशन, अनुगमन, कार्यान्वयन र कारवाही
  - सबै सहकारीलाई एकैप्रकारको नियमन/सुपरिवेक्षण
- सम्पत्ती र दायित्ववीचको असन्तुलन
  - सबै बचत फिर्ता गर्न कठीनाई पर्नसक्ने
- सहकारीको ठूलो संख्या र कारोवार
- बढ्दो अपारदर्सिता, वित्तीय अनुशासनहिनता
- अल्पकालीन र व्यक्तिवादी सोच/अपेक्षा
- सहकारी र कारोवारको विश्वसनिय र यथार्थ तथ्यांकको अभाव

सहकारीका जटिलता

- प्राधिकरणमा जनशक्ति व्यवस्थापन
- **सम्पत्ती शुद्धिकरण र ग्रे लिष्ट**
- अधिक र न्यून तरलताः तरलता व्यवस्थापनको अभाव
- निम्छरो तहको सहकारी साक्षरता
- साधारण सभा, सदस्य सकृयता र संस्थासम्मको पहुँच
- अव्यवसायिक सञ्चालक र व्यवस्थापन
- सहकारीको श्रोत निजी व्यवसायमा (निजीकरण प्रयास)
  - नाफाको केन्द्रिकरण र घाटा विकेन्द्रिकरण
  - सिमित व्यक्तिको नियन्त्रण

सहकारीका समसामयिक चर्चा

- सहकारीमा बैंकिङ प्रकृतीको नियमन तथा सुपरिवेक्षण
- सहकारीको कार्यक्षेत्र, सेवाकार्यालय र कारोवारको सिमा निर्धारण
- सहकारीमा नेपाल राष्ट्र बैंकको प्रत्यक्ष सुपरिवेक्षण
- वित्तीय सहकारीलाई नियामकीय दायरा
  - परम्परागत बैंकिङलाई बन्द गर्ने
  - कतिवटा संघको वित्तीय कारोवार दिगो र स्वस्थ
  - तरलता व्यवस्थापनमा केन्द्रित (तर कतिवटा)
- सहकारी संघहरुको वित्तीय कारोवारको स्वरुप परिवर्तन
  - तीन तहका ६० वटा संघबाट ८२ अर्व निक्षेप परिचालन

सहकारीका समसामयिक चर्चा

- सहकारीका संघहरुमा राखिएको रकमको तरलता गणना
- एकीकरण र खारेजी मार्फत सहकारीको रिसाईज
- सहकारी संकुचनतर्फ
  - सुन्निएकोभन्दा स्वस्थ तर पातलो सहकारी ठीक
- नियामकीय हस्तक्षेप अवाञ्छित
  - स्वनियमन कायम गर्न नसक्दा नियामकीय हस्तक्षेप अनिवार्य
- सहकारी क्षेत्रमा वेथितीको श्रोत (जाँचबुझ आयोग, २०८३)
  - सहकारीका नियामक/सुपरिवेक्षक
  - नियामकीय तथा कानूनी अस्थिरता

सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतंकवादी कार्यमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धी निर्देशन

सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतंकवादी...

सदस्य पहिचान तथा सम्पुष्टि गर्नुपर्ने

- अनौपचारिक रुपमा बुझ्ने ।
- परिवर्तनको सुचना स्वयम्ले दिनु पर्ने ।
- सदस्य पहिचान तथा संपुष्टि हुन नसक्ने व्यक्तिलाई सदस्य बनाई कारोवार गर्न नहुने ।
- उपलब्ध भएसम्म राष्ट्रिय परिचयपत्रको आधारमा खाता खोल्ने ।

सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतंकवादी...

सदस्य पहिचान फारामको ढाँचा

- (क) प्राकृतिक व्यक्तिको हकमा अनुसूची-१ बमोजिम ।
- (ख) कानूनी व्यक्तिको हकमा अनुसूची-२ बमोजिम ।
- (ग) प्रत्येक संघले सदस्यता प्रदान गर्दा अनुसूची-३ बमोजिमको जोखिम मूल्याङ्कन अद्यावधिक प्रतिवेदन अनिवार्य पेश गर्ने संस्थालाई मात्र सदस्यता प्रदान गर्नुपर्नेछ ।
- संस्थाले सदस्यको पहिचान तथा सम्पुष्टि गर्दा वास्तविक धनी तथा हिताधिकारी भए सोको समेत पहिचान गर्नुपर्नेछ ।

सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतंकवादी...

- संस्थाले सदस्यको पहिचान गर्दा प्राकृतिक व्यक्तिको हकमा निजको ल्याप्चे छाप र सहकारी ऐन, २०७४ को दफा ३० को उपदफा (२) बमोजिमका सदस्यका हकमा आधिकारिक छाप र खाता सञ्चालकको ल्याप्चे छापसमेत लिनुपर्नेछ ।
- अभिभावक वा संरक्षकको हैसियतले कसैले बाल बचत खातामा बचत जम्मा गरेको रहेछ भने त्यस्तो अभिभावक वा संरक्षकको ल्याप्चे छाप लिनुपर्नेछ ।
- सदस्यको सही पहिचान तथा सम्पुष्टि गर्ने सम्पुर्ण जिम्मेवारी सम्बन्धित संस्थाको हुनेछ ।

सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतंकवादी...

- सूचीकृत व्यक्ति पहिचान सम्बन्धी व्यवस्था

१) गृह मन्त्रालयले विभिन्न माध्यमबाट उपलब्ध गराएको व्यक्ति, समूह वा संगठनको सूची वा सो सँग सम्बद्ध कुनै व्यक्ति, समूह वा संगठनसँग आफ्नो कारोबार भए नभएको यकीन गरी कार्य गर्नु पर्नेछ ।

२) सुचिकृत व्यक्ति, समूह वा संगठन वा सोसंग सम्बद्ध व्यक्तिको खाता वा अन्य कुनै रकम संस्थामा रहेको भएमा त्यस्तो सम्पत्ति तथा कोष संयुक्त राष्ट संघको वेवसाइट वा अन्यको हकमा गृहमन्त्रालयको वेवसाइटमा प्रकाशन भएको समयले बढीमा २४ घन्टाभित्र रोक्का राख्न संस्थाले सो बमोजिमको संस्थागत व्यवस्था गर्नु पर्छ । र सो पश्चात समेत नियमित अनुगमन गरी काम कारवाही गर्नु गराउनु पर्नेछ ।

सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतंकवादी...

- सूचीकृत व्यक्ति पहिचान सम्बन्धी व्यवस्था

३) संस्थाले आफ्नो काम कारवाहीको सिलसिलामा आम विनाशका हात हतियार निर्माण तथा विस्तारमा वित्तीय लगानी निवाणका लागि ऐनको परिच्छेद ३ अन्तर्गतका विषय कार्यान्वयन गर्न गराउन आवश्यक नीतिगत र संरचनात्मक व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । साथै, यस दफाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि गृह मन्त्रालय र प्राधिकरणले जारी गरेको निर्देशन तथा मार्ग दर्शन पालना गर्नु गराउनु पर्नेछ ।

४) सूचिकृत व्यक्ति, समूह वा संगठन वा सोसँग सम्बद्ध व्यक्तिको खाता वा अन्य कुनै रकम संस्थामा रहेको भएमा तत्काल रोक्का राखी नियमावलीको अनुसूची १० बमोजिमको ढाँचामा प्राधिकरणलाई ३ कार्यदिन भित्र जानकारी गराउनुपर्नेछ र सोको एक प्रति वित्तीय जानकारी इकाईलाई समेत उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।

सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतंकवादी...

- उच्च पदस्थ व्यक्तिको पहिचान सम्बन्धी विशेष व्यवस्था

१) उच्च पदस्थ व्यक्तिको पहिचान गर्ने प्रणालीको विकास गर्नुका साथै

(क) सदस्यको विवरण नियमित रूपले अद्यावधिक गर्ने,

(ख) उच्च पदस्थ व्यक्ति थपघट भएको अवस्थामा तत्काल पहिचान गर्ने,

(ग) उच्च पदस्थ व्यक्तिको परिवार तथा सम्बद्ध व्यक्ति पहिचान गर्ने,

(घ) उच्च पदस्थ व्यक्तिको पदिय हैसियत र संलग्नता बमोजिम निज र निजको परिवारको सदस्य तथा निजसँग सम्बद्ध व्यक्ति वा सदस्यको वृहत सदस्य पहिचान सम्बन्धी उपयुक्त उपाय अपनाई त्यस्ता सदस्यलाई जोखिम व्यवस्थापनमा उच्च जोखिम स्तरमा राख्ने कार्य गर्ने ।

सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतंकवादी...

२) उच्च पदस्थ व्यक्तिको पहिचान गर्दा अबलम्बन गर्ने प्रकृया

(क) सदस्यबाट सूचना लिने वा स्वःघोषणा गर्न लगाउने,

(ख) सार्वजनिक रूपमा उपलब्ध सूचना ग्रहण गर्ने,

(ग) व्यावसायिक रूपमा उपलब्ध तथ्याङ्क लिने ,

(घ) सामाजिक सञ्जालमा उपलब्ध सूचनाको विश्लेषण गर्ने ।

(३) संस्थाले उच्च पदस्थ व्यक्तिसँग सम्बन्ध स्थापना गर्नु पूर्व संस्थाको माथिल्लो व्यवस्थापकीय तहको स्वीकृत लिएर मात्र गर्नु पर्नेछ ।

(४) संस्थाले उच्च पदस्थ व्यक्तिको विवरण राख्दा गर्ने वर्गीकरण

(क) पदमा रहेका उच्च पदस्थ व्यक्ति,

(ख) पदमा नरहेका उच्च पदस्थ व्यक्ति । (दश बर्ष र राष्ट्रिय परिचयपत्र)

सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतंकवादी...

- **विद्यमान सदस्यको पहिचान तथा सम्पुष्टि सम्बन्धी व्यवस्था :**

१) विद्यमान सदस्यको पहिचान तथा सम्पुष्टि र अद्यावधिक देहाय बमोजिम गर्नुपर्नेछः-

(क) उच्च जोखिम भएका सदस्यको हकमा एक वर्षमा कम्तीमा एक पटक,

(ख) मध्यम जोखिम भएका सदस्यको हकमा दुई वर्षमा कम्तीमा एक पटक,

(ग) न्यून जोखिम भएका सदस्यको हकमा तीन वर्षमा कम्तीमा एक पटक

(२) संस्थालाई जोखिममा तात्विक फरक परेको लागेमा जोखिमसापेक्ष हुने गरी माथी उल्लिखित अवधि अगावै पहिचान अद्यावधिक गर्नुपर्नेछ ।

सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतंकवादी...

- वास्तविक धनी पहिचान

  (क) सदस्यले पेस गरेको विवरण, कारोबार र निजको हैसियत मिल्छ, मिल्दैन ?

  (ख) सदस्यको काम कारोबारउपर अन्य कुनै व्यक्तिको कुनै किसिमको प्रभाव वा स्वार्थ हुन सक्ने अवस्था छ, छैन ?

  (ग) सदस्यको पुख्र्यौली तथा वर्तमान आर्थिक अवस्था स्वाभाविक देखिन्छ, देखिँदैन ?

  (घ) सदस्य र निजसँग सम्बद्ध व्यक्तिको बारेमा सार्वजनिक रूपमा उपलब्ध सूचनासँगको तादात्म्य छ, छैन ?

- संस्थाले वास्तविक धनी पहिचान गर्ने, निजहरूको कारोबार अनुगमन गर्ने तथा त्यस्तो कार्य गर्ने प्रभावकारी व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।

सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतंकवादी...

- **सरलीकृत सदस्य पहिचानसम्बन्धी (Member Due Diligence- MDD)व्यवस्था** : संस्थाले ऐनको दफा ७च. र नियमावलीको नियम ९ बमोजिम सरलीकृत रूपमा पहिचान गरिएका सदस्यहरूको विवरण छुट्टै राख्नुपर्नेछ ।

- **बृहत् सदस्य पहिचानसम्बन्धी (Enhanced Member Due Diligence-EMDD)व्यवस्था** : (१) संस्थाले ऐनको दफा ७ङ र नियमावलीको नियम ८ बमोजिम देहायका सदस्यको बृहत पद्धतिबाट थप पहिचान गर्नुपर्नेछ र जोखिम व्यवस्थापनमा उच्च जोखिम स्तरमा राख्नु पर्नेछ।

(क) विद्युतीय माध्यमबाट कारोबार गर्ने सदस्य,

(ख) भ्रष्टाचार, करछली लगायत अन्य आपराधिक कार्यका दृष्टिले उच्च जोखिममा रहेको

(ग) उच्च आर्थिक कारोबार गर्ने सदस्य, (३० लाखभन्दा बढी बचत वा सेयर खरिद वा ऋण लिएको)

सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतंकवादी...

बृहत् सदस्य पहिचानसम्बन्धी...

(घ) आर्थिक वा कानूनी उद्देश्य स्पष्ट नदेखिने जटिल, ठूलो वा अस्वभाविक प्रकृतिको कारोबार गर्ने सदस्य तथा उच्च पदस्थ व्यक्ति र परिवारको सदस्य वा सम्बद्ध व्यक्ति

(ङ) संस्थाले बृहत् पहिचान गर्न आवश्यक देखेको अन्य सदस्य ।

माथी उल्लिखित सदस्य तथा निजसँग सम्बद्ध व्यक्तिसँग कारोबार गर्दा नियमावलीको नियम ८ मा उल्लिखित उपायहरूको अतिरिक्त देहायका उपायहरू अवलम्बन गर्नुपर्नेछ :-

(क) सम्पत्तिको स्रोत पहिचान गर्न औपचारिक वा अनौपचारिक रूपमा सूचना सङ्कलन गर्ने,

(ख) उक्त सूचनाको जाँचबुझ गर्ने र निष्कर्ष अनुरूप आवश्यक कार्य गर्ने,

(ग) कारोबारको अनुगमनका लागि सीमा निर्धारण गर्ने ।

निर्देशन पालना नभएमा कारवाही

क्र. सं.	पालना नभएको व्यवस्था	कारबाही
१	❑ नीति तथा कार्यविधि नभएमा ❑ पहिचान सम्बन्धी व्यवस्था कार्यान्वयन नभएमा ❑ उच्च पदस्थ व्यक्तिको पहिचान हुने प्रणालीको व्यवस्था नभएमा	• पहिलो पटकको लागि स्पष्टिकरण सोध्ने/ लिखित रुपमा सचेत गराउने • दोश्रो पटकका लागि बचत संकलन र/वा कर्जा प्रवाहमा सीमा तोक्ने • तेश्रो पटकको लागि रु.१० लाख वा गाम्भिर्यताको आधारमा रु.३० लाख सम्म जरीवाना गर्ने • त्यसपछिको लागि संस्थाको दर्ता खारेजसम्मको कारबाही गर्ने
२	बेनामी वा काल्पनिक नाममा कारोबार गरेको पाइएमा	रु.३० लाख देखि गाम्भिर्यताको आधारमा रु.५ करोडसम्म जरीवाना वा थप सजाय गर्ने

निर्देशन पालना नभएमा कारवाही...

क्र. सं.	पालना नभएको व्यवस्था	कारबाही
३	ऐनको परिच्छेद ६ख को व्यवस्था पालना नभएको पाइएमा (आतंककारी कार्य वा आम विनासका हातहतियार निर्माण तथा विस्तारमा वित्तीय लगानी गर्ने कार्यमा संलग्न व्यक्तिहरुको कोष विना पूर्व सूचना रोक्का राख्नु पर्ने)	• पहिलो पटक रु. २० लाख जरीवाना गर्ने • दोश्रो पटक रु. ५० लाख जरीवाना गर्ने • तेश्रो पटक देखि रु.२ करोड वा गाम्भिर्यता अनुसार रु. ५ करोड सम्म जरीवाना गर्ने • पटक पटक प्रणालीगत समस्या भएमा कारावार वा व्यवशायमा आंशिक वा पूर्ण रोक लगाउने वा संस्थाको दर्ता खारेजसम्मको कारबाही गर्ने

निर्देशन पालना नभएमा कारवाही...

क्र. सं.	पालना नभएको व्यवस्था	कारबाही
४	❑ वास्तविक धनीको पहिचान गर्ने, बृहत् पहिचान गर्ने तथा पहिचान अद्यावधिक गर्ने व्यवस्था नभएमा ❑ जोखिम व्यवस्थापन भएको नपाइएमा र जोखिम मल्यांकन प्रतिवेदन तयार नगरेमा वा नियमनकारी निकायमा नपठाएमा	• पहिलो पटकको लागि स्पष्टिकरण सोध्ने/ लिखित रुपमा सचेत गराउने • दोश्रो पटकका लागि बचत संकलन र/वा कर्जा प्रवाहमा सीमा तोक्ने • तेश्रो पटकको लागि रु.१० लाख वा गाम्भिर्यताको आधारमा रु.३० लाख सम्म जरीवाना गर्ने • त्यसपछिको लागि संस्थाको दर्ता खारेजसम्मको कारबाही गर्ने

निर्देशन पालना नभएमा कारवाही...

क्र. सं.	पालना नभएको व्यवस्था	कारबाही
५	निरन्तर अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था नभएमा	• पहिलो पटकको लागि स्पष्टिकरण सोध्ने/ लिखित रुपमा सचेत गराउने • दोश्रो पटकको लागि रु.१० लाख जरीवाना गर्ने • माथि उल्लेखित सजाय वा जरीवाना गर्दा समेत अटेर गरी बसेमा वा बारम्बार सोहीकार्य दोहोयाएमा रु. १५ लाख भन्दा बढी जरीवाना वा गाम्भिर्यताको आधारमा संस्थाको दर्ता खारेजसम्मको कारबाही गर्ने

निर्देशन पालना नभएमा कारवाही...

क्र. सं.	पालना नभएको व्यवस्था	कारबाही
६	❑ सीमा कारोबारको पहिचान गर्ने प्रणाली नभएमा ❑ तोकिएका विवरणहरुको अभिलेख नराखेमा वा तोकिएको समयसम्म सुरक्षित नराखेमा	• पहिलो पटकको लागि स्पष्टिकरण सोध्ने/ लिखित रुपमा सचेत गराउने • दोश्रो पटकका लागि बचत संकलन र/वा कर्जा प्रवाहमा सीमा तोक्ने • तेश्रो पटकको लागि रु.१० लाख वा गाम्भिर्यताको आधारमा रु.३० लाख सम्म जरीवाना गर्ने • त्यसपछिको लागि संस्थाको दर्ता खारेजसम्मको कारबाही गर्ने

निर्देशन पालना नभएमा कारवाही...

क्र. सं.	पालना नभएको व्यवस्था	कारबाही
७	शंकास्पद कारोवारको पहिचान गर्ने प्रणाली नभएमा	• पहिलो पटकको लागि स्पष्टिकरण सोध्ने/ लिखित रुपमा सचेत गराउने • दोश्रो पटकका लागि बचत संकलन र/वा कर्जा प्रवाहमा सीमा तोक्ने • तेश्रो पटकको लागि रु.२० लाख जरीवाना गर्ने • माथि उल्लेखित सजाय वा जरीवाना गर्दा समेत अटेर गरी बसेमा वा बारम्बार सोही कार्य दोहोयाएमा रु. २० लाख भन्दा बढी जरीवाना वा गाम्भिर्यताको आधारमा संस्थाको दर्ता खारेजसम्मको कारबाही गर्ने

निर्देशन पालना नभएमा कारवाही...

क्र. सं.	पालना नभएको व्यवस्था	कारबाही
८	❑ कार्यान्वयन अधिकारी वा दफा २४ को उपदफा २ बमोजिमको व्यवस्था भएको नपाइएमा	• पहिलो पटकको लागि स्पष्टिकरण सोध्ने/ लिखित रुपमा सचेत गराउने • दोश्रो पटकका लागि बचत संकलन र/वा कर्जा प्रवाहमा सीमा तोक्ने • तेश्रो पटकको लागि रु.१० लाख सम्म जरीवाना गर्ने • त्यसपछिको लागि संस्थाको दर्ता खारेजसम्मको कारबाही गर्ने

निर्देशन पालना नभएमा कारवाही...

क्र. सं.	पालना नभएको व्यवस्था	कारबाही
१	❑ संचालक समितिले गर्नुपर्ने समीक्षा नगरेमा	• पहिलो पटकको लागि स्पष्टिकरण सोध्ने/ लिखित रुपमा सचेत गराउने • दोश्रो पटकका लागि बचत संकलन र/वा कर्जा प्रवाहमा सीमा तोक्ने

निर्देशन पालना नभएमा कारवाही...

क्र. सं.	पालना नभएको व्यवस्था	कारबाही
१०	❑ संस्थागत तथा कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि वाविकासका कार्य नगरेमा	• पहिलो पटकको लागि स्पष्टिकरण सोध्ने/ लिखित रुपमा सचेत गराउने • दोश्रो पटकका लागि बचत संकलन र/वा कर्जा प्रवाहमा सीमा तोक्ने • तेश्रो पटकको लागि रु.१० लाख सम्म जरीवाना गर्ने ।

सम्पत्ति शुद्धिकरण तथा आतंकवादी कार्यमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धी निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण कार्यविधि

निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण कार्यविधि...

- **जोखिममा आधारित सहकारी संस्थाको छनौट** : प्राधिकरणले सहकारी संस्थाहरुको सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी कार्यमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धी ऐन, कानूनको पालनाको अनुगमन गर्दा उच्च जोखिम भएका संस्थालाई प्राथमिकता दिइ छनौट गर्नेछ । यसरी छनौट गर्दा प्राधिकरणबाट भौगोलिक कार्यक्षेत्रको आधारमा कायम आफ्नो प्रत्यक्ष अधिकार क्षेत्रमा रहेका सहकारी संस्था र ५० करोड भन्दा बढी कारोबार हुने सहकारी संस्थालाई प्राथमिकतामा राखिनेछ । साथै, जोखिमको आधारमा निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षणका लागि निम्न विवरणहरुलाई आधारमानी संस्था छनौट गरिनेछ :
  - संस्थाको प्रकृति, कार्यक्षेत्र, सदस्यता र भौगोलिक अवस्थिति,
  - सहकारी संस्थाको वार्षिक कारोबार रकम,
  - उच्च पदस्थ व्यक्तिसँगको कारोबार,

निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण कार्यविधि...

- संस्थाको ऋण तथा लगानीको अवस्था,
- खराब ऋणको अवस्था,
- सघन अनुगमनबाट प्राप्त जोखिमको अवस्था,
- प्राधिकरण समक्ष प्राप्त भएका सूचना, उजुरी तथा गुनासो,
- सञ्चार माध्यम तया विभिन्न नियमनकारी निकायवाट प्राप्त विश्वसनीय सूचना तथा जानकारी,
- सघन अनुगमनवाट प्राप्त सहकारी संस्थाको सम्पत्ति शुद्धीकरण कानूनको पालनाको अवस्था,
- ३० लाख भन्दाबढी बचत जम्मा गर्ने वा ऋण प्राप्त गर्ने व्यक्तिहरुको संख्या,
- राष्ट्रिय जोखिम मूल्यांकन प्रतिवेदनले उच्च तथा मध्यम जोखिम क्षेत्र भनि तोकेको क्षेत्रमा कार्यरत संस्थाहरु,
- भौगोलिक क्षेत्रको आधारमा बढी जोखिमयुक्त हुन सक्ने क्षेत्रमा कार्यरत संस्थाहरु ।

निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण कार्यविधि...

- सहकारी संस्थाहरुको निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण विधि

- **स्थलगत निरीक्षण**
  - कर्मचारीहरुको टोली बनाई अनुगमनमा खटाउने । टोली प्रमुखले जिम्मेवारीको बाँडफाँड गर्ने ।
  - निरीक्षण सुरु हुनु अगावै सम्बन्धित संस्थामा पत्राचार गर्नेछ । साथै, निरीक्षण सुरु हुनु अगावै प्राधिकरणमा नै कागजात मगाई अध्ययन गर्न सक्नेछ । (चेक लिष्ट)
  - आचारसंहिताको पालना एवम् आवश्यकतानुसार निरीक्षणको क्रममा प्राप्त गरेका तथ्य, विवरण, कैफियत र अन्य सम्बन्धित विषयको अभिलेख वा प्रमाण विद्युतीय रुपमा वा भौतिक प्रतिको रुपमा राख्ने ।
  - स्थलगत निरीक्षणको क्रममा देखिएका विषयवस्तु तथा कैफियत समेटेर निरीक्षण प्रतिवेदनको मस्यौदा तयार गर्ने ।

निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण कार्यविधि...

- **स्थलगत निरीक्षण...**
- निरीक्षण सम्पन्न भएपश्चात् निरीक्षण टोलीले यथाशक्य निरीक्षण अवधिको अन्तिम दिनमा निरीक्षणको क्रममा देखिएका प्रारम्भिक कैफियत सम्बन्धित संस्थाको प्रत्युत्तरको लागि ७ कार्य दिनको समय दिई उक्त संस्थालाई उपलब्ध गराउने छ। प्रत्युत्तर प्राप्त भएको ७ कार्य दिन भित्र संस्थाको प्रत्युत्तर, अन्तिम कैफियत तथा प्रस्तावित निर्देशन (भएमा) समेत समावेश गरी निरीक्षण प्रतिवेदन प्राधिकरणमा स्वीकृतिका लागि टिप्पणी सहित पेश गर्नेछ।
- निरीक्षण अवधिको अन्तिम दिनमा प्रारम्भिक कैफियत दिन सक्ने अवस्था नभएमा टोली प्रमुखले टोली पर्यवेक्षक वा निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण प्रमुखको स्वीकृतिमा बढीमा ३ कार्यदिन भित्र प्रत्युत्तर पेश गर्ने गरी सम्बन्धित संस्थामा प्रारम्भिक कैफियत पठाउन सक्नेछ।

निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण कार्यविधि...

- **स्थलगत निरीक्षण...**
- निरीक्षणको क्रममा देखिएको कैफियतको गाम्भीर्यताको आधारमा प्रारम्भिक कैफियत सम्बन्धित संस्थालाई नदिई अन्तिम प्रतिवेदन तोकिएको समयभित्र प्राधिकरणमा पेश गर्न सक्नेछ ।
- प्रारम्भिक कैफियत दिइएको अवस्थामा प्रत्युत्तर प्राप्त भएको ७ कार्यदिन भित्र र प्रारम्भिक कैफियत नदिइएको अवस्थामा निरीक्षण सम्पन्न भएको ७ कार्य दिनभित्र निरीक्षण प्रतिवेदन तयार गरी प्राधिकरणमा पेश गर्नेछ ।
- निरीक्षण टोलीले स्थलगत निरीक्षण प्रतिवेदन एवं प्रस्तावित निर्देशन कारबाही सहितको टिप्पणी स्वीकृतिका लागि पेश गर्नेछ। अख्तियारप्राप्त अधिकारी÷समितिबाट स्वीकृत भएबमोजिम आवश्यक पत्राचार गर्नेछ र सामान्यतया निर्देशन कार्यान्वयनको अवस्थासहित आवश्यक कागजात प्रमाण १५ दिनभित्र पेश गर्न निर्देशन दिनेछ ।

निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण कार्यविधि...

- **स्थलगत निरीक्षण...**
- कारबाही गरिएको भएमा सोको जानकारी सम्बन्धित सबै पक्षलाई समेत जानकारी दिनेछ
- निरीक्षण टोलीले प्रतिवेदन बमोजिमको निर्देशन दिने वा कारबाही गर्ने प्रक्रिया पूरा भएपश्चात् सम्बन्धित निरीक्षण प्रतिवेदन तथा सोसँग सम्बन्धित महत्वपूर्ण कागजातहरु सहित आन्तरिक प्रशासन इकाई वा तोकिएको इकाईमा सक्कल फाइल बुझाउनेछ । त्यसपछिको कार्यान्वयनको जिम्मा सोही इकाईको हुनेछ ।
- **प्रतिवेदनमा समावेश गर्नुपर्ने बुँदाहरु :-**
- सहकारी संस्थाले कार्यविधि बनाइ लागू गरेको भए कुन साधारण सभाले पारित गरेको हो, सो साधारण सभाको निर्णय,
- कार्यविधि अद्यावधिक गरे÷नगरेको,

निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण कार्यविधि...

प्रतिवेदनमा समावेश गर्नुपर्ने बुँदाहरु...

- सदस्य पहिचान तथा सम्पुष्टिको अवस्था,
- सदस्य पहिचान फाराम भराएको सदस्य संख्या र अद्यावधिक गराएको सदस्य संख्या
- संस्थामा भएका उच्च पदस्थ व्यक्तिको संख्या, कार्यान्वयन अधिकारी तोके ÷ नतोकेको,
- अनुगमन गर्दाको मिति भन्दा एक वर्ष अगाडिदेखि पठाएका सीमा तथा शंकास्पद कारोबारको प्रतिवेदन संख्या,
- वित्तीय जानकारी इकाईको गोएमएल (नयबी) मा आवद्ध भई नियमानुसारको सीमा तथा शंकास्पद कारोबार प्रतिवेदन पठाएको ÷ नपठाएको,
- सदस्यहरुको स्तर अनुसार जोखिम वर्गीकरण गर्दा लिइएका आधारहरु ।
- जोखिम मूल्यांकन प्रतिवेदन तयार गरे÷नगरेको,
- सञ्चालक समितिले नियमित समिक्षा गर्ने गरे÷नगरेको ।

निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण कार्यविधि...

- सहकारी संस्थाहरुको निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण विधि

- **गैरस्थलगत निरीक्षण**

- प्राधिकरणमा सम्पत्ति शुद्धीकरणको सन्दर्भमा गरेको नियमित रिपोर्टिङ्ग गरे÷नगरेकोलाई विश्लेषण, विभिन्न माध्यमबाट प्राप्त निवेदन तथा गुनासोको विश्लेषण, सहकारी संस्थाहरुको वेवसाइटमा उपलब्ध सूचना तथा विवरणहरुको विश्लेषण, सार्वजनिक रुपमा प्रकाशनमा आएका समाचारहरुको विश्लेषण, विश्वसनियता तथा त्यसको गाम्भीर्यतालाई आधार बनाइनेछ ।

- सुपरिवेक्षणको क्रममा संस्थासँग पत्र वा इमेल वा फोन मार्फत इकाईले विवरण माग गर्न सक्नेछ । प्राप्त विवरणको आधारमा अध्ययन तथा विश्लेषण गरी सुपरिवेक्षण गर्न सक्नेछ र सो सम्बन्धी प्रतिवेदन अख्तियार प्राप्त अधिकारी समक्ष पेश गर्नेछ। आवश्यकतानुसार संस्थाको पदाधिकारीसँग गैर-स्थलगत रुपमा छलफल तथा

निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण कार्यविधि...

गैरस्थलगत निरीक्षण...

अन्तरक्रिया गर्न सक्नेछ । संस्थासँग थप सोधपुछ गर्नुपर्ने अवस्थामा वा संस्थालाई कारबाही गर्नुपर्ने अवस्था देखिएमा प्राधिकरणले स्थलगत निरीक्षण, अनुगमनको लागि टोली खटाउनेछ । यसरी खटिएको स्थलगत निरीक्षण टोलिले गैरस्थलगत सुपरिवेक्षणको प्रतिवेदन समेतलाई आधारको रुपमा लिई तोकिएको प्रक्रिया अनुसार निरीक्षण सम्पन्न गर्नेछ ।

आकस्मिक निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षणः

प्राधिकरण समक्ष प्राप्त भएका सूचना, उजुरी तथा गुनासो र सञ्चार माध्यम तथा विभिन्न नियमनकारी निकायबाट प्राप्त सूचना तथा जानकारीको आधारमा प्राधिकरणबाट आकस्मिक सुपरिवेक्षण गरिनेछ । यसरी निरीक्षण गर्दा निरीक्षण टोलीले आवश्यकता अनुसारको रिपोर्टिङ्ग वा स्थलगत रिपोर्टिङ्गको ढाँचामा प्रतिवेदन पेश गर्नेछ ।

निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण कार्यविधि...

प्रतिवेदन स्वीकृति, निर्देशन तथा कारबाही सम्बन्धी प्रक्रिया :

□ स्थलगत निरीक्षण प्रतिवेदन, गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षण प्रतिवेदन तथा आकस्मिक निरीक्षण निरीक्षण प्रतिवेदन स्वीकृति प्रक्रिया तथा संस्था वा संस्थाका पदाधिकारीलाई गरिने कारबाहीको प्रक्रिया सम्बन्धित टोली ÷ इकाईबाट (स्थलगत निरीक्षण टोली, गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षण इकाई एवं कार्यान्वयन तथा अनुपालना इकाई) शुरु गर्न सकिने छ ।

□ नियम उल्लङ्घनको प्रकृति हेरी प्राधिकरणले कारबाही गर्नुपर्ने भए प्राधिकरणले र नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकायको क्षेत्राधिकारभित्र पर्ने भए सो निकायलाई आवश्यक छानविन तथा कारबाहीका लागि लेखी पठाउन सक्नेछ ।

□ संस्था वा संस्थाका पदाधिकारीलाई कारबाही गर्दा नियमन उल्लङ्घनको विवरण उल्लेख गरी १५ दिनको म्याद दिई लिखित स्पष्टीकरण सोध्नु पर्नेछ । सम्बन्धित संस्था वा पदाधिकारीले उक्त समयभित्र स्पष्टीकरण पेश गर्नुपर्नेछ तर, संस्थालाई सचेत वा लिखित चेतावनीको कारबाही गर्दा स्पष्टीकरण सोध्न अनिवार्य हुने छैन ।

निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण कार्यविधि...

प्रतिवेदन स्वीकृति, निर्देशन तथा कारबाही सम्बन्धी प्रक्रिया :

□ उपरोक्त बमोजिम पेश भई आएको स्पष्टीकरण चित्त बुझ्दो भएमा प्राधिकरणले कारबाही प्रस्ताव नगरी थप कार्य अघि बढाउनेछ । स्पष्टीकरण पेश नभएमा वा पेश भएको स्पष्टीकरण चित्त बुझ्दो नभएमा नियमन उल्लङ्घनको प्रकृति तथा गाम्भीर्यता हेरी प्राधिकरणले राय वा विवेचना सहित कारबाहीको प्रस्ताव अगाडि बढाउनेछ ।

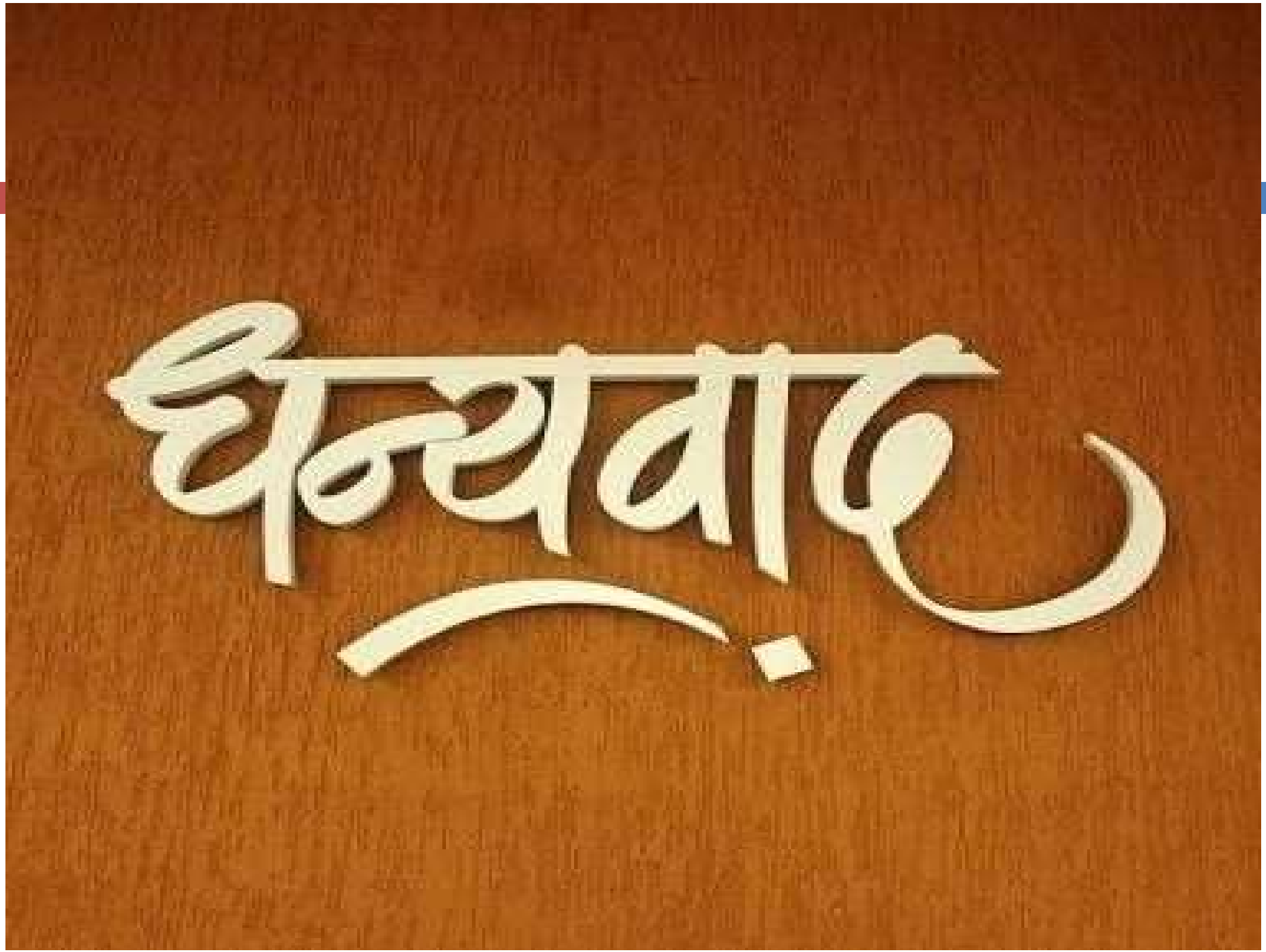
□ प्रस्ताव समावेश भएको टिप्पणी अख्तियार प्राप्त अधिकारी÷समितिबाट स्वीकृत भई आएपश्चात् सोहीबमोजिम सम्बन्धित इजाजतपत्र प्राप्त संस्था वा संस्थाका पदाधिकारीलाई ७ कार्यदिन भित्र पत्राचार गर्नेछ र कारबाहीको कार्यान्वयन तोकिएको इकाई मार्फत् गरिनेछ ।

□ संस्थालाई तथा सम्बन्धित संस्थाका पदाधिकारी वा कर्मचारीहरुलाई गर्ने कारबाहीको रिपोर्ट सहितको टिप्पणी सम्बन्धमा स्पष्टिकरण वा लिखित रुपमा सचेत गराउदा अध्यक्षले स्वीकृत गर्न सक्नेछ र त्यो भन्दा माथिको प्रशासनिक वा आर्थिक कारबाही अध्यक्षको सिफारिसमा संचालक समितिले स्वीकृत गर्नेछ ।

सहकारी अभिलेखीकरण विवरण

- प्राधिकरणमा निवेदन दिएका सहकारी ६६९५
- निवेदन दिएका तर पुष्टि गर्न बांकी ११३५
- पुष्टि भएका तर स्वीकृत हुन बांकी ०
- स्वीकृत अभिलेखीकरण भएका सहकारी ५२४६

जम्मा १३,०८१

धन्यवाद